

Містраль

Іван Бунін

Іван Бунін

Містраль

Переклад Олександра Грязнова

"Всі води твої і хвилі твої пройшли наді мною".

"Ось ти дав мені дні як п'яді, і вік мій як ніщо перед тобою".

Вік мій, господи, ніщо не тільки перед тобою, але й переді мною самим.

Лежачи в чорній пітьмі спальні, серед шуму і гула назовні, втрачаєш уяву про час. Забуваючись, думаєш: "Здається, скоро світанок..." Та потім знову бачиш ту ж чорну пітьму, чуєш, як настирно мчить назовні містраль, і розумієш, що ця пітьма, цей шум і гул іще нічні, опівнічні. Звично піднявши руку до узголів'я, я освітлюю спальню, дивлюсь на годинник: наймертвотніша година. Від світла все навкруг стало простіше, шум і гул віддалились від дому, і спокійно стоїть освітлений куб спальні, беззвучно виблискує дзеркало навпроти мене, над каміном. В глиб дзеркала відходить друга спальня, що у всьому подібна до першої, тільки нижча і менша за неї; там теж горить світло над старим дубовим ліжком, на якому вже стільки років сплю я в цьому старому чужому домі, лежить на високій подушці худе обличчя, видні під світлом, що падає зверху, темні западини очей, видно бліде чоло, косий ряд у срібlistому волоссі... Потім я знову підіймаю руку – і знову тільки гул і пітьма, в якій всюди ширяє щось таке, що ніби світиться...

"Ти зійшов на корабель, здійснив плавання, досягнув гавані: пора сходити".

Отже, був нібито час, коли я "сходив на корабель" юний, безтурботний, що не думав іще ні про яку гавань... Де ж він, той час? Ось тільки моя думка про нього! "Нікчемне життя кожного. Нікчемний кожен край землі... Небагато вже лишилось тобі. Живи як на горі. Як з гори оглядай усе земне: зборища, походи, битви, польові роботи, шлюб, народження, смерті..." І я подумки бачу Прованс, яким мчить містраль з дикою спрагою знищення всього людського, тимчасового, бачу весь цей древній край, що зараз спить, порожнім, з усіма його горами і долинами, з дорогами, що біліють у трепетному блиску зір – все тими ж, як і в ті легендарні дні, коли світом правив той, хто в якійсь "країні Квадів", в години своєї нічної самотності, писав під табірним шатром про нікчемність усіх людських життів, країн і віків... У глухих провансальських селищах, первісно прекрасних у своїй дикості, що ніби пахнуть пастушачим димом, який в'ївся у камінь і глину жител, народ каже, що мул є створіння віще, рідкісне за потаємністю почуттів і думок, за розумом і чутливістю до всього таємного і дивного, чим повен світ, і що до світанку стоїть він у такі ночі в своєму темному, холодному стійлі, що продувається наскрізь, з відкритими очима, ні на мить не послабляючи слуху

і уваги до "роботи" містралю: він, певне, теж бачить, відчуває цей порожній, безкінечний політ у простір тих римських часів, що і мені здаються моїми власними...

Знову приходжу до тьми в тій же темряві, але в несподіваному глибокому спокої: всюди німота, мовчання, бурі немов і не було. Я встаю, нечутно збігаю в передпокій, відчиняю зовнішні двері: свіжість нічного повітря, тераса і пальми на ній, сад по уступах вниз – і вже непорушне в білому зоряному розсипу небо... Усюди досвітнє ніщо. За будинком, над темною лісистю горою, вже є щось приховане, що обіцяючи, ледь світлюючи чимось прозорим, здіймається у ввігнуту вись. Але ніде ще нема жодної ознаки життя. Округлі, від верхівки у всі боки розкинуті листи пальм мертво висять чорними клешнями. Нижче, над садом піді мною, над його скромними сірими олівами, чорно простираються плоскі громади крилатих піній. Попереду, в далекій глибині за ними, ледь видно крізь сутінки нічне, печальне лоно долин; ще далі – сонна, холодна туманність: білястий, застиглий подих моря. На заході хмарою позначаються в небі хребти Естереля та Мор. На сході темніє горб Антибського мису. І таємниче, з рівними проміжками, зірко позирає там, на горбі, білий вогонь маяка...

Та ось він раптом гасне: небо за мисом стало легке, тонке, бліде. І десь внизу піді мною, на якійсь фермі, кричить перший світанковий півень: іще крізь сон, несвідомо, але вже задиристо, з напруженим хрипким клекотом двох різних голосів...

Іще один мій ранок на землі.

1944